

Arap Dilinde كاد Fiilinin Kullanımı ve Anlamı

 Mahsum Taş*

Atf/©: Taş, Mahsum, Arap Dilinde كاد Fiilinin Kullanımı ve Anlamı, Artuklu Akademi, 2021/8 (1), 131-156.

Öz: Arap dilinde kısaca “mukârabê” fiilleri olarak adlandırılan fiiller, “yaklaşma/mukârabê fiilleri”, “umut/recâ fiilleri” ve “başlama/şurû’ fiilleri” olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Söz konusu fiillerden كاد, أوشك, and كرب fiilleri, zamansal bağlamda yaklaşma anlamını ifade eden fiillerdir. Bunlar, cümleye “bir işin meydana gelmesinin yaklaştığı” anlamını katmaktadır. Yaklaşma fiilleri arasında en çok kullanılan كاد fiilidir. Söz konusu fiil Kur’ân, hadis ve diğer Arapça metinlerde sıkça kullanılmaktadır. Bu makalede كاد’nin Arap dilindeki yeri, sözlük anlamı, vezni ve ‘aynu’l-filindeki elifin aslı, mutasarrıflık durumu, ameli, haberinin takdim ve tehir edilmesi, kendisinin ve haberinin hazfedilmesi, cümlede zâid olarak gelmesi gibi hususlar ile olumlu ve olumsuz olmasına göre Arap dilinde ifade ettiği anlamlar incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arap dili, Cümle, Fiil, Mukârabê, Kâde.

131

On Function And Meaning Of the Verb Kaada (كاد) In Arabic Language

Citation/©: Taş, Mahsum, On Function And Meaning Of the Verb Kaada (كاد) In Arabic Language, Artuklu Akademi, 2021/8 (1), 131-156.

Abstract: In the Arabic language, muqaraba verbs are classified under three groups; approximation, expectation-request, and initiation-shuru’. Among the aforementioned verbs, the كاد, أوشك, and كرب refer to approximation, i.e. they indicate an upcoming action which is about to take place. The most well-known approximation verb is كاد. The verb in question is frequently used in the Quran, hadith and other Arabic texts. This article focuses on functions and lexical meaning of the verb كاد as well as of its wazn (syllabic meter) and the origin of the aleef in the first letter of the verb, capability of conjugation, its amal (the effect on the following words), predicate’s location in the sentence (ahead or behind), (as well as its predicate’s) exclusion in the sentence, redundancy in the sentence, and its denotations in Arabic language depending on the sentence type (affirmative-negative).

Keywords: Arabic language, Sentence, Verb, Muqaraba, Kaada.

* Öğr. Gör. Dr., Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalı, ebulmina@hotmail.com

Giriş:

Arapçada fiiller, kelimenin üç kısmından biri olarak kabul edilmektedir. Fiiller genellikle fâil ve mef'ülle birlikte bir cümle oluşturmaktadır. Ancak bazı fiiller fâil ve mef'ül yerine isim ve haber almaktadır. İsim ve haber alıp cümle oluşturan en meşhur fiiller nâkıs/ kâne ve benzerleri ile mukârabeye fiilleridir.

“Mukârabeye/yaklaşma” olarak adlandırılan fiillerin tümü yaklaşma anlamını ifade etmemektedir. Zira bunların bir kısmı recâ/umut, bir kısmı şurû/başlama, diğer bir kısmı ise mukârabeye/yaklaşma anlamına delâlet etmektedirler. Ancak Arap dilinde mukârabeye fiillerinin kullanılışları, recâ ve şurû fiillerinkinden daha yaygın olduğu için dildiler, tağlîb sanatını kullanarak söz konusu fiillerin tümünü “mukârabeye fiilleri” olarak adlandırmaktadırlar.¹

عَسَى ve حَزَى fiilleri recâ fiilleri olup cümleye “bir işin meydana gelmesinin ümit edildiği” anlamı katmaktadırlar. Şurû' fiilleri ise أَخَذَ, بَدَأَ, شَرَعَ, بَدَأَ, أَخَذَ gibi fiillerdir. Bunlar haberlerinin ifade ettiği eylemin başladığını ifade etmektedir. Mukârabeye fiilleri ise haberlerinin ifade ettiği eylemin gerçekleşmek üzere olduğunu ifade etmekte olup كَادَ, كَرَبَ ve كَرَبَ olmak üzere üç fiildir. Bu fiilerden كَادَ mâzî ve muzârî sigalarıyla Kur'ân-ı Kerimde yirmi dört kez geçmektedir. Ayrıca söz konusu fiil ve türevleri birçok hadiste de geçmektedir. Bu bağlamda söz konusu fiil ile ilgili malumatların detaylıca irdelenmesinin bahsi geçen temel metinlerin anlaşılmasında katkı sunacağı mülahazasıyla bu çalışmada mukârabeye fiillerinden biri olan كَادَ'nin Arap dilindeki kullanımı ve ifade ettiği anlam üzerinde durulacaktır. Bunun yanında mukayese yapabilmek için diğer mukârabeye fiilleri, recâ ve şurû' fiilleriyle ilgili bazı hükümler de ele alınacaktır.

I. كَادَ'nin Sözlük Anlamı

İbn Fâris (ö. 395/1004), İbn Manzûr (ö. 711/1311) ve Fîrûzâbâdî (ö. 817/1415) gibi klasik dildiler, (ك, و, د) veya (ك, ي, د) harflerinden oluşun كَادَ fiilinin sözlükte “menetti ve çaba harcayarak bir şeyin ardına düştü” şeklinde iki anlama geldiğine işaret etmişlerdir. Mukârabeye fiili olarak كَادَ, “bir işin meydana gelmesinin yaklaştığını ancak meydana gelmediğini” ifade etmektedir. Dolayısıyla sözlük (asıl) anlamıyla mukârabeye fiili

¹ Ebu'l-İrfân Muhammed b. Ali es-Sabbân el-Mısri, *Hâşiyetü's-sabbân 'alâ Şerhi'l-Üşmîni* (Beirut: Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1417/1997), I/380.

konumundaki anlamı arasında yakın ilişki bulunmaktadır. Zira mukârabeye fiili olan كاد, söz konusu her iki sözlük anlamını içermektedir. Nitekim كاد الطَّغْلُ يَكْتُبُ “Çocuk neredeyse yazıyordu” cümlesindeki كاد, çocuğun yazı yazmak için çaba harcayıp yazmaya yaklaştığını ancak yazmayı başaramadığını ifade etmektedir. Dolayısıyla كاد fiili hem “menetme” hem de “çaba harcama” anlamlarını barındırmaktadır.²

Arapçada bazen كَادَ ve türevleri ile أَرَادَ ve türevleri aynı anlamda kullanılmaktadır. Bu bağlamsigada birçok şiir ve âyet verilebilir. Nitekim aşağıdaki beyitte كاد fiili أَرَادَ anlamında kullanılmıştır:

كَادَتْ وَكَدَتْ وَتَلَّكَ خَيْرُ إِرَادَةٍ لَوْ عَادَ مِنْ لَهْوِ الصَّبَابَةِ مَا مَضَى

“O beni, ben de onu arzuladım. Zaten en iyi arzulama, karşılıklı olandır. Keşke geçmiş zamanın aşk eğlenceleri geri gelseydi.”

Beyitte geçen كَادَتْ ve كَدَتْ fiilleri, أَرَادَتْ ve أَرَدْتُ anlamındadır. Nitekim bu fiillerden hemen sonra gelen وَتَلَّكَ خَيْرُ إِرَادَةٍ ifadesi de bunu desteklemektedir.³

Yine câhiliyye dönemi şairlerinden Efveh el-Evdî'nin (ö. 555/1160):

وَالْبَيْتُ لَا يَبْتَنِي إِلَّا بِأَعْمِدَةٍ وَلَا عِمَادَ إِذَا لَمْ تُرْسَ أَوْتَادُ

فَإِنْ تَجَمَّعَ أَوْتَادٌ وَأَعْمِدَةٌ وَسَاكِنٌ، بَلَّغُوا الْأَمْرَ الَّذِي كَادُوا

Direkler olmadan çadır kurulmadığı gibi, kazıklar çakılmadan da direkler ayakta durmaz.

Direkler, kazıklar ve çadırlarda oturacak olanlar bir araya gelince insanlar arzuladıkları amaçlarına ulaşırlar.

beytinde de aynı durum söz konusudur Görüldüğü üzere bu beyitte geçen كَادُوا kelimesi de أَرَادُوا anlamında kullanılmıştır.

Bazı müfessirlere göre أَكَادُ أَخْفِيهَا âyetinde geçen أَكَادُ fiili, أَرِيدُ anlamında olup âyetin anlamı, “Ben onu (Kıyamet gününü) gizlemek istiyorum”⁴ şeklindedir. Yine en-Nûr sûresinde geçen لَمْ يَكْدُ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكْدُ بِرَأْسِهَا âyetindeki لَمْ يَكْدُ

² Ebu'l-Hüseyn Ahmed b. Fâris b. Zekeriyâ b. Muhammed el-Hemedânî, “kvd”, *Mu'cemu mekâyîsi'l-luga*, thk. Abdüsselâm Muhammed Hârûn (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1399/1979), V/145; Ebu't-Tâhir Mecduddîn Muhammed b. Ya'kûb b. Muhammed el-Firûzâbâdî, “kvd”, *el-Kâmûsu'l-muhîd*, thk. Mektebu't-Tahkîki't-Turâsi fi Muesseseti'r-Risâle (Beyrut: Muessesetu'r-Risâle, 1426/2005), 1/316.

³ İbn Manzûr Ebu'l-Fadl Cemâlüddîn Muhammed b. Mukerrem b. Ali b. Ahmed el-Ensârî, “kvd”, *Lisânu'l-'Arab* (Beyrut: Dâru sâdr, 1414), III/382-385.

⁴ Tâhâ, 20/15.

ifadesinin *لَمْ يُرِدْ* manasında olduğunu ve *يَرَاهَا* fiilinin başından nasb edati olan *أَنْ*'nin hafzedildiğini, dolayısıyla âyetin, *لَمْ يُرِدْ أَنْ يَرَاهَا* "Onu görmek istemez" manasında olduğunu söylemişlerdir.⁵ Onlara göre *فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ* "Onlar, şehrin içinde neredeyse yıkılacak olan bir duvar gördüler"⁶ âyetindeki *يُرِيدُ* fiili de *يَكَادُ* anlamında kullanılmıştır.⁷ Buna göre söz konusu iki fiil birbirinin yerine kullanılabilen fiillerdir.

Bazı Araplar, *ظَنَّ* fiili gibi bazen *كَادَ* fiilini da "yakîn/kesinlik" anlamında kullanmışlardır. Onlara göre *مَا كِدْتُ أَفْعَلُ مَا قَرَيْتُ وَلَا قَرَيْتُ* "Yapmadım, yakınından bile geçmedim (kesinlikle yapmadım)" şeklindedir. Aynı şekilde onlara göre *كَادَ الرَّجُلُ يَهْلِكُ* cümlesi, adamın kesinlikle öldüğünü ifade etmektedir. Kanaatimizce *كَادَ*'nin kesinlik anlamı ifade etmesi direkt değil dolaylıdır.⁸

II. *كَادَ*'nin Vezni ve 'Aynu'-l-fiilindeki Elifin Aslı

Arapçada *كَادَ*'nin muzârisi üç şekilde gelmektedir:

1- *كَادَ يَكُوْدُ*-1

2- *كَادَ يَكِيدُ*-2

Bu iki durumda *كَادَ* fiilindeki elifin aslı hususunda herhangi bir ihtilaf söz konusu değildir. Zira birinci durumda onun aslı vâv, ikinci durumda ise yâ'dır. Nitekim belli şartlar dâhilinde Arapçadaki illet harfleri olan vav ve yâ, elife dönüştürülmektedir.⁹ Bu iki kalıptaki *كَادَ* fiili mukârabeye fiillerden değildir.

3- *كَادَ يَكَادُ*-3

Dilciler bu kalıptan gelen *كَادَ* fiilindeki elifin aslı hakkında ihtilaf etmişlerdir. Bazılarına göre onun aslı vâv'dır. Onlara göre *كَادَ يَكَادُ*, dördüncü bâbtan olup *فَعَلَ يَفْعَلُ* veznindedir. Zira *كَادَ*'nin masdarı *كَوْدٌ* biçiminde geldiği gibi *كَادَ*'nin masdarı da *كَوْدٌ* şeklinde gelmiştir. Nitekim Asmaî (ö. 216/831), Araplardan *لَا أَفْعَلُ ذَلِكَ وَلَا كَوْدًا* şeklinde bir söz duyduğunu iddia etmiştir.

⁵ Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd et-Taberî, *Câmi'u'l-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'ân*, thk. Ahmed Muhammed Şâkir (Beyrut: Müssetü'r-Risâle, 1421/2000), 18/287-288; Ebu'l-Hasen 'Alî b. Ahmed b. Muhammed el-Vâhidî en-Nisâbüri, *el-Basît fî tefsîri'l-Kur'ân*, Haz. 'Îmâdetu'l-Bahsi'l-İlmî (Riyad: Câmi'atu'l-İmâm Muhammed b. Su'ud el-İslâmiyye, 1430), XVI/315.

⁶ el-Kehf, 18/ 77.

⁷ Ebu'l-Hasen Sa'id b. Mes'ade el-Ahfeş el-Evsat, *Me'âni'l-Kur'ân*, thk. Hüda Mahmud Karâ'a (Kahire: Mektebetu'l-Hâncî, 1411/1990) 2/403; Ebu'l-Kâsım Mahmûd b. Ebi'l-Hasen b. el-Hüseyn el-Gaznevî en-Nisâbüri, *Bâhiru'l-bürhân fî me'âni müşkili'l-Kur'ân*, thk Su'ad binti Sâli b. Said Bâbîkî (Mekke: Câmi'atu Ümmi'l-Kurâ, 1419/1998), 2/873; İbn Manzûr, *Lisânu'l-'Arab*, 3/382.

⁸ İbn Manzûr, *Lisânu'l-'Arab*, 3/384.

⁹ Detaylı bilgi için bk., Selman Yeşil, "Arap Dilinde İ'lâl Kuralları ve Uygulamalı Örnekleri", Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 10/22, (Haziran 2019), 276.

Ayrıca ecvef fiillerindeki elif harfi genellikle vâv harfinden dönüşmüştür. Dolayısıyla söz konusu fiillerdeki elifin aslı bilinmediğinde, onun aslını vâv kabul etmek daha uygundur. Yine Sîbeveyhi'nin (ö. 180/796) bazı Araplardan كُنْتُ أَفْعَلْ şeklinde bir ifade aktarması da bu fiildeki elifin aslının vâv olduğunu göstermektedir. Zira كُنْتُ fiilinin fâu'l-fiilinin dammesi, hazfedilen elifin aslının vâv olduğuna işaret etmektedir. Ancak Sîbeveyhi'nin Araplardan duyduğu bu aktarım, كَاد يَكَاد fiilinin dördüncü bâbtan olmadığını göstermektedir. Çünkü söz konusu fiil dördüncü bâbtan olsaydı كُنْتُ değil, كُنْتُ şeklinde gelmesi gerekirdi.¹⁰ Bu yüzden bazı dilciler Sîbeyvehi'nin bu rivâyetini esas alarak كَاد'nun vezni hakkında aşağıdaki iki görüşü ileri sürmüşlerdir:

1- كَاد يَكَاد fiilini, فَعَلَ يَفْعَلُ veznindeki أَبِي يَأْبَى fiili gibi şâz kabul etmek. Nitekim sarfın genel kuralına göre 'aynu'l-fiili veya lâmu'l-fiili boğaz harflerinden biri olamadığı halde فَعَلَ يَفْعَلُ veznindeki kalıplar şâz kapsamına girmektedir.¹¹

2-Mâzi olan كَاد fiilini birinci bâbtan, muzârîsi olan يَكَاد fiilini ise dördüncü bâbtan saymak. Buna göre كَاد يَكَاد veznindeki فَعَلَ يَفْعَلُ şâz değil, tedâhulu'l-bâbeyn/tedâhulu'l-lugateyn konusu içinde değerlendirilecektir.¹²

Diğer bir kısım dilciye göre ise كَاد يَكَاد fiilindeki elifin aslı vâv değil, yâ'dır. Dolayısıyla كَاد'nın aslı كَيَّ şeklindedir. Nitekim Kutrub'un (ö. 210/825?) bazı Araplardan rivayet ettiğine göre bu fiilin tasrihi كَاد يَكَاد كَيَّدا şeklinde gelmektedir.¹³ Ayrıca Sîbeveyhi, bazı Arapların كَاد'nun elifini yâ harfine imâle ettiklerini, كَاد يَكَاد yerine كَيَّ يَفْعَلُ كَيَّدا şeklinde söylediklerini ifade etmektedir.¹⁴ Bu durum ise söz konusu elifin aslının yâ olduğunu göstermektedir.

III. Mukârebe Fiili Olan كَاد'nın Mutasarrıflık Durumu

¹⁰ Ebû Hayyân Muhammed b. Yûsuf b. Ali b. Yûsuf b. Hayyân el-Endelûsî, *İrtişâfî' d-darab min lisâni'l-'Arab*, thk. Racep Osman Muhammed (Kahire: Mektebetu'l-Hâncî, 1418/1998), 3/1235-1236; Ebu'l-Bekâ Muvaffakuddîn Yaîş b. Ali b. Yaîş el-Halebî, *Şerhu'l-mufassal* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2001), IV/382-383.

¹¹ İbn Yaîş, *Şerhu'l-mufassal*, IV/383.

¹² İbn Manzûr, "kyd", 3/383; Ebu'l-Bekâ' Muhibbüddîn Abdullâh b. el-Hüseyn b. Abdillâh el-Ukberî, *el-Lubâb fi 'ileli'l-binâi ve'l-i'râb*, thk. 'Abulilâh en-Nebhân (Dimâşk: Dâru'l-Fikr, 1416/1995), II/388.

¹³ Ebû Hayyân el-Endelûsî, *İrtişâfî' d-Darab*, III/1236.

¹⁴ İbn Manzûr, *Lisânu'l-'Arab*, III/384.

Gramercilerin cumhuruna göre كَادَ ve أَوْشَكَ dışındaki bütün mukârabeye fiilleri câmittir.¹⁵ Nitekim İbn Mâlik (ö. 672/1274) el-Elfiyye adlı manzûm eserinde bu durumu aşağıdaki beyitte şöyle ifade etmektedir:

وَاسْتَعْمَلُوا مُضَارِعًا لَأَوْشَكَ
وَكَادَ لَا
غَيْرُ، وَزَادُوا مَوْشِكَ¹⁶

Araplar (mukârabeye fiilleri içinde) sadece أَوْشَكَ ve كَادَ fiillerinin muzârilerini kullanmışlardır. Ayrıca onlar, أَوْشَكَ fiilinin ism-i fâilini de (مَوْشِكَ) getirmişlerdir.¹⁷

Beyitten de anlaşılacağı gibi mukârabeye fiili olan كَادَ, tam değil yarı mutasarrıf bir fiildir. Zira Araplar, bu fiilin sadece mâzi, muzâri ve yukarıda geçtiği gibi çok yaygın olmasa da bazen masdarını kullanmaktadırlar.¹⁸ Hâlbuki tam mutasarrıf fiil; mâzi, muzâri, meçhul, emir ve nehiy sigalarının dışında ism-i fâil, ism-i meful gibi diğer çekimleri de gelebilen fiildir.¹⁹

Bir kısım gramerciye göre Araplar, كَادَ fiilinin كَائِدٌ şeklindeki ism-i fâilini de kullanmışlardır. Söz konusu iddiayı dile getirenler şu beyitle istişhâd etmişlerdir:

أَمَوْتُ أَسَى يَوْمَ الرَّجَامِ وَإِنِّي
بِقَيْنًا لَرَهْنٌ بِأَلْدِي أَنَا
كَائِدٌ

Recâm (yer ismi) gününde üzüntüden ölüyorum. Ve kesinlikle ben, yüz yüze geldiğim tehlikeye karşı tutsağım.

Onlara göre كَائِدٌ kelimesi كَادَ'nun ism-i fâili olup haberi mahzûftür. Cümlelerin aslı أَنَا كَائِدٌ أَلْقَاهُ şeklindedir.²⁰ Ancak genel kanaate göre beytin بِأَلْدِي أَنَا كَائِدٌ biçimindeki rivâyeti yanlıştır. Doğru olan rivâyet كَائِدٌ

¹⁵ Ebü Abdillâh Cemâlüddîn Muhammed b. Abdillâh b. Mâlik et-Tâi, *Şerhu Teshîli'l-Fe'ûd*, thk. 'Abdurrahman es-Seyyid - Muhammed el-Mahtûn (Kahire: Dâru Hecer, 1410/1990), I/400-401; Ebü İshâk İbrâhîm b. Mûsâ b. Muhammed eş-Şâtûbî, *el-Makâsîdû's-Şâfiyye fi şerhi'l-Hulâsati'l-Kâfiyye*, thk. Muhammed İbrâhîm el-Bennâ (Mekke: İhyâü't-Türâsi'l-İslâmî, 1428/2007), II/288-290; Ebü Zeyd Abdurrahmân b. Ali b. Sâlih el-Mekkûdî, *Şerhu Elfiyyeti İbn Mâlik*, thk. Abdülhamid Hindâvî (Beyrut: el-Mektebetü'l-'Asriyye, 1425/2005), 67.

¹⁶ Eserin ismi "Hulâsa" veya "Hulâsatu'l-Elfiyye" olduğu halde İslâm âleminde daha çok el-Elfiyye adıyla meşhur olmuştur. Bu eser, yüzlerce yıldır dünyanın her yerinde bulunan medreselerde ders kitabı olarak okutulan ve ezberletilen nahiv eserlerinin en önemlileri arasında yerini almaktadır. Bkz. Mahmut Tekin, Molla Halil es-Si'irdî ve el-Kâmûsü's-Sânî fi'n-Nahv ve's-Sarf ve'l-Me'âni Adlı Eseri (Ankara: İlahiyat Yayınları, 2020), 85-86.

¹⁷ Ebü 'Abdillâh Cemâlüddîn Muhammed b. 'Abdillâh b. Mâlik et-Tâi, *el-Elfiyye* (Beyrut: el-Mektebetü's-Şâbiyye, tsz.), 13.

¹⁸ Ebü Abdillâh İbnü'n-Nâzım Bedrüddîn Muhammed b. Muhammed b. Abdillâh b. Mâlik, *Şerhu İbni'n-Nâzım 'alâ Elfiyyeti'bni Mâlik*, thk. Muhammed Bâsil 'Uyûnussûd (Beyrut: Dârü'l-Küttübü'l-İlmiyye, 1420/2000), 113-114.

¹⁹ Muhammed A'lâ b. 'Ali b. Muhammed Hâmid et-Tehânevî el-Fârûkî, *Keşşâfü istilâhâti'l-fünûn ve'l-'ulûm*, thk. 'Ali Dahrûc (Beyrut: Mektebetü Nâşirûn, 1996), II/1280.

²⁰ Ebü Muhammed Bahâüddîn Abdullah b. Abdirrahmân b. Abdillâh b. Akîl el-Hemedânî, *Şerhu İbn 'Akîl 'alâ Elfiyyeti İbn Mâlik* thk. Muhammed Muhyiddin Abdülhamid (Kahire: Dârü't-Türâs, 1400/1980), I/337-340.

şeklindedir. İbn Sikkât (ö. 244/858) ve İbn Sîde'ye (ö. 458/1066) göre beyitte yer alan كَابِدْ kelimesi “cefa çekti, sıkıntı çekti, katlandı” anlamına gelen كَابَدَ fiilinin ism-i fâili olup şâz bir kalıptır. Zira kıyâsa göre كَابَدَ fiilinin ism-i fâili كَابِدْ değil, مَكَابِدْ şeklinde gelmesidir.²¹

Kanaatimizce de mukârabeye fiili olan كَادَ fiilinin ne masdarı ne de ism-i fâili bulunmaktadır. Nitekim söz konusu fiil, başta Kur'ân-ı Kerîm olmak üzere bütün fasîh Arapça metinlerinde sadece mâzî ve muzâri kipleriyle kullanılmıştır.

IV. كَادَ'nin Ameli

Bütün mukârabeye fiilleri gibi كَادَ fiili de isim cümlesinin başına gelerek, mübtedâ ve haberde hem isim hem de îrâb yönünden değişiklik yapmaktadır. İsim cümlesinin mübtedâsı onun ismi olarak merfû', haberi ise onun haberi olarak mansûb olmaktadır. Dolayısıyla amel yönünden mukârabeye fiilleri, كَانْ ve kardeşlerine benzemektedir. Bu iki fiil grubu arasındaki temel fark, كَانْ ve kardeşlerinin haberleri mübtedânın haberi gibi müfred, isim cümlesi, fiil cümlesi ve şibh-i cümle şeklinde gelebilirken, bunların haberleri dâima muzâri fiilden oluşan bir fiil cümlesi olmak zorundadır. Nitekim İbn Mâlik söz konusu farkı şöyle dile getirmektedir:

كَانَ كَادَ وَعَسَى، لَكِنَّ نَذَرَ
غَيْرُ مُضَارِعٍ لِهَدْيَيْنِ خَيْرُ

(Amel açısından) كَادَ ve عَسَى (mukârabeye)fiilleri, كَانْ (nâkıs fiilleri) gibidirler. Ancak muzâri olmayanın bu ikisine haber olması çok az rastlanılmaktadır.²²

İbn Mâlik'in beyitte geçen غَيْرُ مُضَارِعٍ ifadesi genel bir ifadedir. Dolayısıyla bu ifadeden كَادَ ve kardeşlerinin haberlerinin az da olsa bazen müfred, isim cümlesi, mâzî fiilinden oluşan fiil cümlesi ve şibh-i cümle biçiminde gelebildiği anlaşılmaktadır. Ancak el-Elfiyye şârihlerinin çoğunun da belirttiği gibi غَيْرُ مُضَارِعٍ ifadesinden kastedilen sadece müfred isimdir.²³ Nitekim كَادَ ve عَسَى'nın haberleri muzâri fiil dışında sadece müfred olarak gelmiş, başka şekilde geldiği ne şiirde ne de nesirde Araplardan

²¹ Ebu'l-Hasen Nûruddîn Ali b. Muhammed b. İsâ b. Yûsuf el-Üşmûnî, *Şerhu'l-Üşmûnî li-Elfiyyeti İbn Mâlik*, (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1419/1998), I/288.

²² İbn Mâlik, *el-Elfiyye*, 12.

²³ Muhammed Sâlih b. Ahmmed el-Gursî, *et-Takâkâtü'l-vefiyye bimâ fi'l-behçeti'l-mardiyye mine'n-nikâti ve'r-rümûzi'l-hafiyye* (Kahire: Dârü's-Selâm, 1421/2000), s. 157; İbn 'Akîl, *Şerhu İbn 'Akîl 'alâ Elfiyyeti İbn Mâlik*, I/326.

duyulmuştur.²⁴ Aşağıdaki beyitlerde bu iki fiilin haberleri muzâri değil, müfred bir isim gelmiştir:

فَأَبْتُ إِلَى فَهْمٍ وَمَا كَدْتُ أَبَا
وَكَمْ مَثَلُهَا فَارَقْتُهَا وَهِيَ
تَصَوَّرُ

Ben Fehm kabilesine (şairin kabilesi) döndüm ki neredeyse esir düşüp dönemeyecektim. Nitekim kabilem üzümlüp istemediği halde bunun gibi birçok defa onu bırakıp ayrılmıştım.

Görüldüğü üzere bu beyitteki أَبَا kelimesi müfred bir isim olup كَدْتُ fiilinin haberidir. Genel kurala göre كَادَ nin haberi muzâri fiille başlayan bir fiil cümlesinin olması gerekmektedir. Bu yüzden bazı gramerciler beytin كَدْتُ أَبَا şeklindeki rivâyetini kabul etmemiş, doğru olanın كَدْتُ أَبَا olduğunu iddia etmişlerdir.²⁵

أَكْتَرْتُ فِي الْعَدْلِ مِلْحًا دَائِمًا
لَا تُكْتَرُونَ إِنِّي عَسَيْتُ
صَائِمًا

Kınamada aşırı gidip devam ettin. Çok kınama! Zira oruçlu olmayı umuyorum.

Bu beyitte de كَدْتُ kelimesi عَسَيْتُ fiilinin haberi olup müfred bir isimdir. Ancak bazı dilcilere göre bu beyitteki صَائِمًا, عَسَيْتُ fiilinin haberi değil, mahzûf olan أَكُونُ fiilinin haberidir. Dolayısıyla cümlelerin takdiri, إِنِّي كَدْتُ أَبَا şeklinde dir.²⁶

Bununla birlikte bazı gramercilere göre mukâraabe fiillerinden olan جَعَلَ nin haberi bazen mâzi fiilinden oluşan fiil cümlesi, bazen isim cümlesi olarak gelmektedir. Nitekim İbn 'Abbâs'ın (ö. 68/687-88) جَعَلَ الرَّجُلُ إِذَا لَمْ يَسْتَطِعْ "Gidemeyenler, bir elçi göndermeye başladı"²⁷ sözündeki جَعَلَ cümlesi, mazi fiiliyle başlayan bir fiil cümlesi olup جَعَلَ fiilinin haberidir. Yine aşağıdaki beyitte مَرْتَعُهَا قَرِيبٌ ifadesi, mübtedâ ve haberden oluşan bir isim cümlesi olup جَعَلَ fiilinin haberi konumundadır:

وَقَدْ جَعَلْتُ قُلُوصَ بَنِي زِيَادٍ
مِنَ الْأَكْوَارِ مَرْتَعُهَا
قَرِيبٌ

Benû Ziyâd'ın (kabile adı) genç develeri, Arı kovanlarına yakın bir bölgede otlamaya başladı."

²⁴ Muhammed 'Abdülazîz en-Neccâr, *Diyyâti's-sâlik ilâ Evdahi'l-Mesâlik*, (y.y.: Müessesetü'r-Risâle, 1422/2002), I/274; İbn 'Akîl, *Şerhu İbn 'Akîl 'alâ Elfiyyeti İbn Mâlik*, I/326.

²⁵ Muhammed b. Muhammed Hasan Şurrâb, *Şerhu 'ş-şevâhidi 'ş-ş-i'riyye fî ümaâti'l-kutubi'n-nahviyye* (Beirut: Müessesetü'r-Risâle, 1427/2007), I/405; İbn 'Akîl, *Şerhu İbn 'Akîl 'alâ Elfiyyeti İbn Mâlik*, I/326.

²⁶ Hasan Şurrâb, *Şerhu 'ş-şevâhidi 'ş-ş-i'riyye*, 3/41; İbn 'Akîl, *Şerhu İbn 'Akîl 'alâ Elfiyyeti İbn Mâlik*, I/325.

²⁷ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-Buhârî, *el-Câmi 'u's-sahîh*, thk. Muhammed b. Zühayr b. Nâsir en-Nâsir (Dâru Tavkî'n-Necât, 1422/2001), "Tefsîr", 2, 26, 65.

Ancak İbn Mâlik Şerhu'l-Kâfiyeti'ş-Şâfiye adlı serinde bu beytin söyleyeninin bilinmediğini ifade etmiş, buna kıyas yapılmaması gerektiğine işaret etmiştir:

ل "جَعَلْتُ" وَبَيْتُهُ غَرِيبٌ

وَخَيْرٌ: "مَرَّتْهَا قَرِيبٌ"

بَيْتُهُ غَرِيبٌ cümlesi جَعَلْتُ fiilinin haberidir. Bu ifadelerin yer aldığı beytin sahibi bilinmemektedir.²⁸

كاد'nin haberi olan muzari fiilin başında çoğunlukla أَنْ bulunmaz. Zira أَنْ cümleye istikbâl anlamı katmaktadır. Hâlbuki كاد fiili, bir işin meydana gelmesinin yaklaştığını ifade temektedir. Dolayısıyla anlam bakımından أَنْ ile كاد arasında bir tezat söz konusudur. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de 24 âyette mâzi ve muzâri kipleriyle kullanılan كَادَ كَادَ fiillerinin haberleri muzâri fiil olarak gelmiş ve hiçbir âyette haberin başında أَنْ edatı gelmemiştir.²⁹ Ancak كَادَ fiili bazen aynı guruptaki عَسَى fiiline kıyâs edilmekte ve haberlerinin başına أَنْ harfi getirilmektedir. Nitekim aşağıdaki beyitte عليه أَنْ cümlesi كادت fiilinin haberi olup başında أَنْ edatı gelmiştir:

إِذْ غَدَا حَشْوُ رَيْطَةٍ
وَوُزُودٍ

كَادَتْ النَّفْسُ أَنْ تَفِيضَ عَلَيْهِ

Neredeyse can verecektim, kefenlerin içine konulup sarılınca.

Yine Hz. Ömer'in (ö. 23/644) مَا كِدْتُ أَنْ أُصَلِّيَ الْعَصْرَ حَتَّى كَادَتْ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ (ö. 23/644) "İkinci namazımı ancak güneş batmak üzereyken kılabilirdim"³⁰ ve onun فَكِدْتُ أَنْ أُعْجَلَ عَلَيْهِ "Neredeyse namazda ona müdahale edecektim."³¹ şeklindeki sözlerinde de aynı durum söz konusudur. Zira ilk örnekte الْعَصْرَ حَتَّى كَادَتْ أَنْ cümlesi, ikincisinde ise فَكِدْتُ أَنْ ifadesi كَادَتْ'nun haberi olup أَنْ ile kullanılmışlardır.

كاد'nin haberinin başında أَنْ edatının gelmesi kıyâsî olup olmaması hususunda gramerciler ihtilaf etmişlerdir. Genel kanaate göre bunun şâz olmayıp kıyâsî olmasıdır. كاد'nin haberinin başında gelen أَنْ harfinin bazen hafzedilmesi ve haberinin çok sayıda şiir ve nesirde أَنْ ile kullanılması

²⁸ Ebû 'Abdillâh Cemâlüddîn Muhammed b. Abdillâh b. Mâlik et-Tâi, Şerhu'l-Kâfiyeti'ş-Şâfiye, thk. Abdülmün'im Ahmed Heridî (Mekke: İhyâü't-Türâsî'l-İslâmî, 1402/1982), I/449.

²⁹ el-Bakara, 2/20, 71; İbrâhîm, 14/18; en-Nûr, 24/35, 42, 43; ez-Zührüf, 43/52; el-Kalem, 68/51; en-Nisâ', 4/78; el-A'râf, 7/150; et-Tevbe, 9/117; el-İsrâ', 17/73, 74, 76; el-Kehf, 18/93; Meryem, 19/90; Tâhâ, 20/15; el-Hacc, 22/72; el-Fürkân, 25/42; el-Kasas, 28/10; es-Sâffât, 37/56; eş-Şûra, 42/5; el-Mülk, 67/8; el-Cinn, 72/19.

³⁰ Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî, el-Câmi'u's-şâhîh, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî (Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsî'l-Arabî, tsz.), "el-Mesâcid ve Mevâdiü's-Salâ", 209.

³¹ Müslim, "Salâtü'l-Müsâfirîn ve Kasruhâ", 277; Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî, es-Sünen, thk. Abdülfettâh Ebû Gudde (Halep: Mektebetu'l-Matbûâtü'l-İslâmiyye, 1406/1986), "el-İftitâh", 37.

bunun kıyâsî olduğunu göstermektedir. Zira sadece sübutu kıyâsî olan 'âmiller hazfedildiğinde amelleri devam etmektedir.³² Nitekim şu beyitte haberinin başından أَنْ edatı hazfedilmiş ve ameli devam etmiştir:

فلم أن مثلها خيابة
وتنهت نفسي بعد ما كنت أفعلة
واحد

Bir kişiye ait böyle bir ganimet (mal) görmedim. Planladığım şeyi (malı alıp gasp etmek) icra etmek üzereyken kendimi alıkoydum.

Görüldüğü üzere أفعلة كذا مَا كَذَا cümlesinin takdiri أَنْ أفعلة şeklinde olup كَذَا'nın haberinin başında أَنْ edatı hazfedildiği halde amel etmeye devam etmiştir.³³

Kanaatimizce كاد'nin haberinin başında أَنْ edatının gelip gelmemesi sözü söyleyen kişinin kastettiği anlama bağlıdır. Bu bağlamda mütekellim, bir işin oluşunun yakın bir zamanda gerçekleşeceğini ifade etmek istiyorsa كاد'nin haberinin başına أَنْ harfini getirmemekte, uzak gelecekte gerçekleşeceğine işaret etmek isterse أَنْ harfini getirmektedir. Daha iyi anlaşılması için bu hususu örnekler üzerinden açıklamaya çalışalım.

Rü'be b. 'Accâc (ö. 145/762), فَذْ كَانَ مِنْ طُولِ الْبَلَى أَنْ يَمْتَصَحَا "Uzun zaman yıpranmaktan neredeyse izi silinip yok olacaktı" şeklindeki beytinde sevgilisinin evinin izinin yok olmasının uzun zaman alacağını, yakın bir zamanda bunun gerçekleşmeyeceğini ifade etmek amacıyla كاد'nin haberinin başına أَنْ edatını getirmiştir. Zira أَنْ cümleye istikbal anlamını katmaktadır. Aynı şekilde كَادَ الْفَقْرُ أَنْ يَكُونَ كُفْرًا "Fakirlik neredeyse, küfür olacaktı."³⁴ şeklindeki hadiste de, fakirliğin küfre sebep teşkil etmesinin uzun bir zaman içinde olabileceğine işaret vardır. Ümeyye b. Ebu's-Salt'ın (ö. 8/630?) şiirleri bazı dinî motifler taşımakla birlikte şair Müslüman olmamış ve İslâm'a karşı düşmanca bir tavır içine girmiştir. İşte onun bu durumunu ifade etmek için Ümeyye b. Ebu's-Salt neredeyse Müslüman olacaktı."³⁵ şeklinde hadiste كاد'nin haberinin başında أَنْ harfi gelmiştir.

عسى fiili için söz konusu durum كاد'nin tam tersidir. Dolayısıyla haberinin gerçekleşme umudu yakın olduğunda başında أَنْ gelmekte, uzak olduğunda ise أَنْ edatı gelmemektedir. Nitekim şair, يَكُونُ وَرَاءَهُ فَرَجٌ قَرِيبٌ عَسَى

³² Ebu'l-İrfân es-Sabbân el-Misrî, *Hâşiyetü's-Sabbân 'alâ Şerhi'l-Üşmûni*, I/384.

³³ el-Üşmûni, *Şerhu'l-Üşmûni li-Elfiyyeti İbn Mâlik*, I/277-278.

³⁴ Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Ali el-Beyhakî, *Şu'abu'l-İmân*, thk. Abdülalî Abdülhamid Hâmid, Muhtâr Ahmed en-Nedvî, (Riyad: Mektebetu'r-Ruşd, 1423/2003), IX/12.

³⁵ Ebû İbrâhîm İzzüddîn Muhammed b. el-İmâm el-Mütevekkil-'Alellâh İsmâil es-San'ânî, *et-Tenvîr şerhu Câmi'i's-Sagîr*, thk. Muhammed İshâk Muhammed İbrâhîm, (Riyad: Mektebetü Dâri's-Selâm, 1432/2011), VIII/116.

الكَرْبُ الَّذِي أَمْسَيْتُ فِيهِ “İçinde bulunduğum sıkıntının ardında yakın bir kurtuluşun olması umulmaktadır.” şeklindeki beyitte çektiği sıkıntının yakın gelecekte biteceğine işaret etmek amacıyla عسى'nun haberinin başına أَنْ harfini getirmemiştir:

V. كاد'nin Haberinde İsmine Dönen Müstetir veya Bâriz Bir Zamirin Bulunması

كاد'nin haberinde ismine dönen müstetir bir zamirin bulunması zorunludur. Dolayısıyla كاد'nin haberi olan muzâri fiillerin fâilleri açık (zâhir) isim olarak gelmemektedir. Nitekim ismine dönen bir zamir olmasına rağmen Arap dilinde كَادَ زَيْدٌ يَنْجَحُ أَخُوهُ şeklinde bir kullanıma rastlanmamaktadır. Zira كاد fiili başkası değil, fâilinin kendisi fiili işlemeye yakın olduğunu göstermektedir.³⁶ Ancak nadir de olsa كاد fiilinin haberi olan muzâri fiil açık bir ismi de ref ettiği görülmüştür. Bu durumda merfû' isim, bu fiilin fâil değil, كاد'nin isminden bedel olmaktadır.³⁷

VI. كاد'nin Haberinin Te'hir Edilmesi

كاد'nin haberinin kendisinden önce gelmesinin caiz olmadığı hususunda dilciler görüş birliğine varmışlardır.³⁸ Dolayısıyla Arap dilinde كَادَ يَقُومُ كَادَ زَيْدٌ şeklinde bir kullanıma rastlanmamıştır. Cumhura göre كاد'nin haberinin başında أَنْ edatı bulunmadığında haberinin kendisiyle ismi arasına girmesi (tevassüt) caizdir.³⁹ Bu yüzden كَادَ الزَّيْدَانِ يَصْلِيَانِ cümlesi gramer açısından doğru olduğu gibi كَادَ يَصْلِيَانِ الزَّيْدَانِ cümlesi de doğru olarak kabul edilmektedir. Ebû Hayyân'a göre ise bu durumda da haberin tevassütü caiz değildir. Nitekim o, *“Bir kısmının kalpleri kaymak üzere iken”*⁴⁰ âyetinde rivâyet edilen كَادَ يَصْلِيَانِ كَادَ زَيْدٌ şeklinde kırıatı filolojik açıdan değerlendirirken, bu kırıat vechine göre كَادَ kelimesinin كاد'nin ismi, كَادَ fiilinin onun haberi olduğunu ifade eder ve şöyle bir açıklama yapar: *وَأَمَّا تَوْسِيْطُ الْخَبَرِ فَهُوَ مَبْنِيٌّ عَلَى جَوَازِ مِثْلِ هَذَا التَّرْكِيبِ فِي مِثْلِ كَادَ يَقُومُ زَيْدٌ، وَفِيهِ وَالصَّحِيْحُ الْمَنْعُ* كَاد'nin haberinin kendisi ile ismi arasına girdiğini söylemek, كَادَ يَقُومُ زَيْدٌ cümlesinin caiz olduğuna dair görüşe dayanmaktadır.

³⁶ Ebu'l-Fazl Celâlüddin Abdurrahmân b. Ebî Bekr es-Suyûtî, *Hem'u'l-Hevâmi' fi Şerhi Cem'i'l-Cevâmi'*, thk. Abdülhamîd Hindâvî, (Mısır: el-Mektebetu't-Tavfikiyeye, tsz.), I/479.

³⁷ Mehmet Nafi Arslan, *es-Semîn el-Halebî'nin ed-Durru'l-Masûn Adlı Eserinde Merfû'ât İle İlgili Tartışmalar* Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2016, 315-320.

³⁸ Muhammed b. Mustafâ el-Hudârî, *Hâşiyetu'l-Hudârî 'alâ Şerhi Ibn 'Akil*, (Beyrut: Dâru'l-Fîkr, 1424/2003), 1/240; es-Suyûtî, *Hem'u'l-Hevâmi'*, I/478.

³⁹ Suyûtî, *Hem'u'l-Hevâmi' fi Şerhi Cem'i'l-Cevâmi'*, 1/479.

⁴⁰ en-Nûr, 9/117.

Hâlbuki bu, tartışmalı bir konudur. Doğru olan görüş, bunun caiz olmamasıdır.⁴¹ Kad'nin haberinin başında أَنْ edatının bulunduğu durumlarda haberinin kendisi ile ismi arasında gelmesi (tevassüt) hususunda dilciler iki gruba ayrılmıştır. Müberred (ö. 286/900), Sirâfi (ö. 368/979) ve İbn 'Ûsûr (ö. 669/1270) bunu caiz görürken, Şelevbîn (ö. 645/1247) caiz görmemektedir.⁴²

VII. Kad'nin Haberinin Hazfedilmesi

Arap dilinde Kad'nin haberinin hazfedilmesi az görülmekle birlikte caizdir. Ancak bu durumda cümlede hazfedilen haberi gösteren bir karinenin bulunması gerekmektedir. Örneğin وَمَنْ تَعَجَّلَ أَخْطَأَ أَوْ كَادَ، وَمَنْ تَأْتَى أَصَابَ أَوْ كَادَ، وَمَنْ تَعَجَّلَ أَخْطَأَ أَوْ كَادَ “Teenni ile hareket eden doğruyu bulmuş veya ona çok yaklaşmıştır. Acele eden ise hataya düşmüş veya ona çok yaklaşmıştır.” şeklinde rivâyet edilen hadiste كَادَ أو كَادَ بِيصِيبِ cümlesinin aslı كَادَ بِيصِيبِ fiili hazfedilmiştir. Aynı hadiste yer alan كَادَ أو كَادَ ifadesinde de كَادَ'nin haberi hazfedilmiştir. Zira cümlenin takdiri كَادَ بِيصِيبِ şeklindedir.⁴³ Yine aşağıdaki beyitte geçen كَادَ بِيصِيبِ cümlesinde de كَادَ'nin haberi hazfedilmiştir. Çünkü takdiri كَادَ بِيصِيبِ şeklindedir.

هَمَمْتُ وَلَمْ أَفْعَلْ وَكِدْتُ وَلَيْتَنِي ... نَزَّحْتُ عَلَى عِمَّانَ تَبْكِي حَلَابَةَ

(Osman'ı öldürmeyi) niyetlendim sonra vazgeçtim. Ancak neredeyse bunu yapacaktım.

Keşke Osman'ı eşleri üzerine ağlarken bıraksaydım.⁴⁴

Her iki örnekte de cümledeki bağlam, hazfedilen haberi göstermektedir. Zira ilk bakışta haberin ne olduğu hemen anlaşılmaktadır. Dolayısıyla hâli bir karîne söz konusudur.

VIII. Kad'nin Cümle İçinde Hazfedilmesi

Amel eden tüm fiillerde olduğu gibi كَادَ fiilinde de asıl olan cümlede zikredilmesidir. Ancak bazen bu asıl olan durum terkedilmekte ve كَادَ fiil hazfedilmektedir. Nitekim bazı dilcilere göre وَبَلَّغْتَ الْقُلُوبَ الْخَنَاجِرَ “Yüreklere ağızlarına gelmişti”⁴⁵ âyetinde كَادَ fiili hazfedilmiştir. Onlara göre âyetin takdiri, كَادَتْ الْقُلُوبُ تَبْلُغُ الْخَنَاجِرَ “Yüreklere neredeyse ağızlarına gelmişti” şeklindedir. Zira onların yürekleri gerçek anlamda ağızlarına gelseydi

⁴¹ Ebû Hayyân Muhammed b. Yûsuf b. 'Alî b. Yûsuf b. Hayyân el-Endelûsî, *el-Bahru'l-muhît* thk. Sıdkı Muhammed Cemîl, (Beyrut: Dâru'l-Fîkr, 1420), V/518/519.

⁴² Suyûtî, *Hem'u'l-hevâmi' fi şerhi Cem'i'l-Cevâmi'*, I/479.

⁴³ Ebû 'Abdillâh Cemâlüddîn Muhammed b. Abdillâh b. Mâlik et-Tâî el-Endelûsî, *Şerhu Teshîli'l-Fevâid* thk. 'Abdurrahmân es-Seyyid, Muhammed Bedevî el-Mahtûm, (y.y., Daru Hacer, 1990), I/395.

⁴⁴ Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, 18/290.

⁴⁵ el-Ahzâb, 33/10.

yaşamaları mümkün olmazdı.⁴⁶ Dolayısıyla âyetin anlamının doğru anlaşılması için كاد fiilini takdir etmek zorunlu görülmüştür. Nitekim Araplar أَظْلَمَتِ الشَّمْسُ “Güneş neredeyse karacaktı” anlamında أَظْلَمَتِ الشَّمْسُ cümlesini kullanmakta ve كاد fiilini hazfetmektedirler.⁴⁷ Ancak genel kanaate göre وَبَلَّغْتَ الْقُلُوبَ الْحَنَاجِرَ âyetinde كاد fiilini takdir etmek gerekmemektedir. Zira Araplar korku ve endişeye kapılanların ve aşırı sıkıntıya düşenlerin durumunu ifade etmek için بَلَّغْتَ الْقُلُوبَ الْحَنَاجِرَ şeklinde bir ifade kullanmaktadır. Dolayısıyla âyetteki bu cümle gerçek anlamda değil de mübalağa yönü ön plana çıkararak mecâz anlamda kullanılmıştır.⁴⁸ Bazı hadis şârihlerine göre Enes b. Mâlik’in (ö. 93/711-12) rivâyet ettiği şu hadiste de كاد fiili hazfedilmiştir: صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - ذَاتَ لَيْلَةٍ، حَتَّى كَانَ شَطْرُ اللَّيْلِ يَبْلُغُهُ “Bir gece vakit gece yarısına doğru gelinceye kadar Peygamber’i (s.a.v.) bekledik.”. Onlara göre حَتَّى كَانَ شَطْرُ اللَّيْلِ يَبْلُغُهُ cümlesinin takdiri، حَتَّى كَانَ شَطْرُ اللَّيْلِ يَبْلُغُهُ “Gece yarılardı veya neredeyse yarılardı” şeklindedir. Ancak bazı dilcilerin de belirttiği gibi söz konusu hadiste كاد fiilini takdir etmek zorunlu değildir.⁴⁹ Zira hadiste geçen شَطْرُ kelimesi mansûb okunduğunda نَكْصٌ bir fiil olup takdiri كَانَ الْوَقْتُ الشَّطْرَ şeklinde. Bu durumda يَبْلُغُهُ cümlesi istinâf cümlesidir ve i’râptan mahalli yoktur. Söz konusu kelime merfû okunduğunda -ki rivayetlerin çoğunda merfû olarak okunmuştur- يَكْأَنُ نَكْصٌ bir fiil olup يَبْلُغُهُ cümlesi onun haberidir veya كَانَ fiili, tâmmidir. Dolayısıyla bu durumda da يَبْلُغُهُ cümlesi istinâf cümlesi olmaktadır.⁵⁰

IX. كاد’nin Cümlede Zâid Olarak Gelmesi

Ahfeş (ö. 215/830), İbn el-Enbârî (ö. 328/940) ve diğer bir kısım dilciye göre كاد fiili bazen farklı amaçlarla cümlede zâid olarak gelebilmektedir.⁵¹ Söz konusu dilciler كاد ve türevlerinin cümlede zâid gelebileceğini aşağıdaki iki âyet ile itişhâd etmişlerdir:

⁴⁶ Ebu’l-Kâsım Ali b. el-Hüseyin b. Mûsâ b. Muhammed el-Alevî eş-Şerîf el-Murtazâ, *Gururu’l-fevâid ve dureru’l-kalâid (Emâli’l-murtazâ)* thk. Muhammed Ebu’l-Fazl İbrâhîm, (Beyrut: Dâru İhyâi’l-Kutubi’l-‘Arabiyye, 1373/1954), I/330.

⁴⁷ Dâvûd b. Süleymân el-Hüveymil, *el-Mesâilü'n-nahviyye fi kitabi't-Tavdîh li Şerhi'l-Câmi's-Sahîh*, (Burayde: Câmi ‘atü’l-Kasîm, 1438), 248.

⁴⁸ Şerîf el-Murtazâ, *Gururu’l-fevâid ve dureru’l-kalâid*, I/329.

⁴⁹ el-Hüveymil, *el-Mesâilü'n-nahviyye fi kitabi't-Tavdîh li Şerhi'l-Câmi's-Sahîh*, 117.

⁵⁰ Ebu’l-‘Abbâs Şihâbüddin Ahmed b. Muhammed b. Ebî Bekr el-Kastallânî, *İrşâdü’s-sârî li şerhi Sahihî'l-Buhârî*, (Mısır: el-Matba’atü’l-Emiriyye, 1323), I/516; Ebû Yahyâ Zeynüddin Zekerriyyâ b. Muhammed b. Ahmed es-Süneykî el-Ensârî, *Tuhfetü’l-bârî ‘alâ Sahihî'l-Buhârî* thk. Süleymân b. Derî’ el-‘Âzimî, (Riyad: Mektebetü’r-Rüşd, 1426/2005), II/309.

⁵¹ Ebû ‘Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr b. Ferh el-Kurtubî, *el-Câmi’ li-ahkâmi’l-Kur’ân* thk. Ahmed el-Berdûnî ve İbrahim Atfîş, (Kahire: Daru’l-Kutubi’l-Misriyye, 1384/1964), 11/184; Suyûtî, *Hem’u’l-hevâimî’ fi şerhi Cem’i’l-Cevâimî’*, I/473; Ebû Hayyân, *el-Bahrü’l-Muhît*, VIII/54.

“Kıyamet mutlaka gelecektir. Herkes işlediğinin karşılığını görsün diye, neredeyse onu gizleyecektim.”⁵² Yukarıda adı geçen dilcilere göre أَكَادُ fiili bu âyette zâidtir. Zira Yüce Allah kıyametin vaktini zaten gizlemiştir. Bu durum, كَادِ'nin cümleye kattığı “neredeyse onu gizleyecektim” anlamıyla çelişmektedir. Çünkü “neredeyse onu gizleyecektim” cümlesinden Yüce Allah'ın onun vaktini gizlemediği anlaşılmaktadır. Hâlbuki durum tam tersidir. Dolayısıyla âyetteki أَكَادُ fiili zâid olup âyetin takdiri şöyledir: إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَخْفِيهَا لِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَىٰ “Kıyamet muhakkak gelecektir. Herkes yaptığının karşılığını görsün diye onun vaktini gizli tutuyorum”. كَادِ'nin cümlede zâid olarak gelmesini kabul etmeyen dilciler, âyetteki iddia edilen anlam çelişmesini gidermek için birçok yoruma başvurmuşlardır. Bazılarına göre âyetteki أَخْفِيهَا fiilinin başındaki hemze, izâle/selb anlamını ifade etmekte ve أَكَادُ أَخْفِيهَا cümlesinin anlamı, أَكَادُ “neredeyse onun örtüsünü kaldıracaktım (zamanını açıklayacaktım)” şeklindedir. Nitekim Araplar, “şikâyetlerini giderdim” anlamında أَشْكِيئُهُ ifadesini kullanmaktadır.⁵³ Bazı müfessirler ise âyeti, أَكَادُ “neredeyse onu gizleyip geleceğinden hiç söz etmeyecektim” şeklinde yorumlamışlardır.⁵⁴ Tefsircilerin bir kısmına göre de âyetin manası şöyledir: أَكَادُ أَخْفِيهَا مِنْ نَفْسِي “neredeyse onu kendimden gizleyecektim”⁵⁵

إذا أخرج يده لم يكد يراه “İnsan, elini çıkarıp uzatsa, neredeyse onu dahi göremez.”⁵⁶ el-Ahfeş ve el-Ferrâ'ya (ö. 207/822) göre âyette yer alan لَمْ يَكُدْ ifadesi, لَمْ يَرَاهَا anlamında olup يَكُدْ fiili zâid olarak gelmiştir.⁵⁷ Zira âyette sözü edilen karanlıklar, bakan ile bakılan arasında engel oluşturmuştur. Dolayısıyla çıkarılıp uzatılan elin görülmediği âyetin bağlamından da anlaşılmaktadır.⁵⁸ Bazı dilcilere göre ise âyette geçen يَكُدْ fiili zâid değildir. Bu durumda لَمْ يَكُدْ يَرَاهَا ifadesi, لَمْ يَرَاهَا'nın abartılı hali olup âyetin anlamı şöyledir: “onu (elini) görmeye yaklaşmadı ki

⁵² Tâhâ, 20/15.

⁵³ Ebû Hayyân, *el-Bahru'l-muhîd*, VII/319; Ebû 'Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr b. Ferh el-Kurtubî, *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'ân* thk. Ahmed el-Berdûnî ve İbrahim Atfîş, (Kahire: Daru'l-Kutubi'l-Misriyye, 1384/1964), XI/184.

⁵⁴ Ebu'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf 'an hakâiki'ğavâmidit'tenzil ve 'uyûmi'l-ekâvil fi vucûhi't-te'vil*, (Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, 1407), III/56.

⁵⁵ İbn 'Atyye Ebû Muhammed 'Abdülhakk b. Gâlib b. 'Abdirrahmân el-Endelüsî, *el-Muharreru'l-vecîz fi tefsîri'l-Kitâbi'l-'Azîz* thk. 'Abdüsselâm 'Abduşşâfi Muhammed, (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye, 1422), IV/40.

⁵⁶ en-Nûr, 24/40.

⁵⁷ Ahfeş el-Evsat Ebu'l-Hasen Saîd b. Mes'ade, *Me'âni'l-Kur'ân*, (Kahire: Mektebetü'l-Hancı, 1990), I/331; Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Ziyâd el-Ferrâ', *Me'âni'l-Kur'ân* thk. Ahmed Yusuf en-Necâtî, (Kahire: Dâru'l-Misriyye li't-Te'lif ve't-Terceme, tsz.), II/255.

⁵⁸ Kurtubî, *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'ân*, XII/285; Ebû Hayyân, *el-Bahru'l-muhîd*, VIII/54.

görsün".⁵⁹ Kurtubî'nin (ö. 671/1273) Müberred'den (ö. 286/900) aktardığına göre âyetteki يَرَاهَا لَمْ يَكْدُ يَرَاهَا ifadesi, "büyük bir çabadan sonra ancak görebildi" anlamındadır. Nitekim birini görmek için büyük bir efor sarf ettikten sonra görebilen kişi, مَا كِدْتُ أَرَاكَ مِنَ الظُّلْمَةِ "karalıktan dolayı nerdeyse seni göremeyecektim" şeklinde bir ifade kullanmaktadır.⁶⁰ Dolayısıyla Müberred'e göre de يَكْدُ fiili zâid değildir.

Yine كاد'nin cümlede zâid olarak gelebileceğini ileri süren dilciler çok sayıda Arap şiiiriyle de istişhâd etmişlerdir.⁶¹ Örneğin bu beyitlerden biri şöyledir:

سَرِيحٌ إِلَى الْهَيْجَاءِ شَاكٍ سِيْلَاخَهُ فَمَا إِنْ يَكَادُ قِرْنُهُ يَنْتَفُسُ

Silahını kuşanıp savaşa koşandır. (Savaş meydanındaki) rakibi, nefes bile alamıyordu.

Söz konusu dilcilere göre beyitte geçen يَكَادُ zâid olup takdiri, مَا يَنْتَفُسُ şeklinde. Aslında beyitteki يَكَادُ fiilinin zâid olmasını gerektirecek bir durum bulunmamaktadır. Zira beyitte يَكَادُ fiili, asıl anlamı olan "yaklaşma" anlamını ifade ettiğinde mana bakımından daha uygundur. Çünkü beyit övgü amacıyla inşâd edilmiştir. يَكَادُ fiilinin zâid değil, mukârebe anlamını ifade ettiğinde bu övgü daha vurgulu olmaktadır. Bu durumda beytin anlamı şöyle olmaktadır: "rakibi nefes almaya yakın bile değil, nasıl nefes alasin".

كاد'nin cümlede zâid olarak gelebileceğini ileri süren dilcilerin getirdiği şahit beyitlerden biri de şudur:

وَأَنْ لَا أَلُومَ النَّفْسِ مِمَّا أَصَابَنِي وَأَنْ لَا أَكَادُ بِالَّذِي نَلْتُ
أَنْجَحُ

Başıma gelen musibetlerden dolayı kendimi kınamamam gerekir. Ve elde ettiklerimle başarıya ulaşmamaktayım.

كاد'nin cümlede zâid geldiğini ileri sürenlere göre yukarıdaki beyitte كَادُ fiili zâid olup takdiri وَأَنْ لَا أَكَادُ بِالَّذِي نَلْتُ şeklinde. Ancak bu beyitte de كاد'nin zâid olduğuna dair kesin bir delil bulunmamaktadır. Zira beyit وَأَقْرَبُ وَلَا أَكَادُ anlamında olup كاد'nin zâid olmaması, anlam bakımından daha uygun görünmektedir.

⁵⁹ Zemaşşeri, *el-Keşşâf*, III/244.

⁶⁰ Kurtubî, *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'ân*, XII/285.

⁶¹ Şerif el-Murtazâ, *Guraru'l-fevâid ve dureru'l-kalâid*, I/332-333.

X. كاد ve Türevlerinin Olumlu ve Olumsuz Olmasına Göre Anlamı

كاد'ın olumlu ve olumsuz olması durumlarında hangi anlamı ifade ettiği hususunda dilciler dört gruba ayrılmışlardır.⁶² Her dört grubun görüş ve delillerine kısaca aşağıda yer verilmiştir.

İbn Cinnî (ö. 392/1002), Ebu'l-Bekâ' (ö. 616/1219) ve İbn 'Atıyye (ö. 541/1147) gibi dilcilere göre كاد ve türevleri olumlu olarak kullanıldıklarında olumsuzluk, olumsuz olarak kullanıldıklarında ise olumluluk anlamını ifade etmektedirler.⁶³ Örneğin, كَادَ زَيْدٌ يَفْعَلُ dendiğinde bundan Zeyd'in bir fiili işlemek üzere olduğu ancak bu fiili işlemediği anlaşılırken, مَا كَادَ زَيْدٌ يَفْعَلُ dendiği ise uzun bir uğraştan sonra Zeyd'in bir fiili gerçekleştirdiğini anlamını vermektedir. Bu yüzden dilciler arasında “ كَادَ اثْبَاتًا نَفْيًا، وَنَفْيًا اثْبَاتًا ” “ كَادَ fiili olumlu iken olumsuzluk, olumsuz iken olumlu anlam vermektedir” şeklinde bir söz yaygın olmuş ve bazıları كاد'ın bu durumunu bilmece haline getirerek şöyle demişlerdir:

جَرَتْ فِي لِسَانِي جُرْهُمُ
وَتَمُودُ

أَنْحَوِي هَذَا الْعَصْرَ مَا هِيَ لَفْظَةٌ

وَإِنْ أَثْبَتَتْ قَامَتْ مَقَامُ
جُودُ

إِذَا اسْتَعْمِلَتْ فِي صُورَةِ النَّفْيِ
أُثْبِتَتْ

Ey bu çağın nahivcisi nedir o kelime ki Cürhüm ve Semûd
leçelerinde kullanılmakta,
Olumsuzluk kipinde kullanıldığında olumlu, Olumlu olduğunda
ise olumsuz anlamını vermektedir?

Bazı dilciler bu bilmeceye aşağıdaki beyitle cevap vermiş ve كاد'ın bu durumunu kabullendiklerine işaret etmişlerdir:

فَتَأْتِي بِإِثْبَاتِ بِنْفِي وَرُودُ

نعم هي (كاد المرء أن يرذ
الجمي)

فَحُذُّ نَظْمِهَا فَالْعَلْمُ غَيْرُ
بَعِيدُ

وفي عكسها (ما كاد أن يرذ
الجمي)

Evet, كَادَ المرء أن يرذ الجمي cümlesinde كاد fiili olumlu gelmekle birlikte şahsın koruluğuna gelmediğini ifade etmektedir.

⁶² İbn Kayyim el-Cevziyye Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ebî Bekr b. Eyyüb el-Hanbelî, *İctimâ'u'l-cüyûşi'l-islâmiyye*, (Riyad: Matâbi'u'l-Farazdak et-Ticâriyye, 1408/1988), II/59.

⁶³ Ebu'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Yûsuf es-Semîn el-Halebî, *ed-Durru'l-masûn fi 'ulûmi'l-kitâbi'l-meknûn* thk. Ahmed Muhammed el-Harrât, (Dimaşk: Dâru'l-Kalem, tsz.), I/176; Ebû Abdillâh Cemâlüddîn Muhammed b. Abdillâh b. Malîk et-Tâi, *Şerhu'l-Kâfiyeti's-Şâfiye* thk. Abdülmün'im Ahmed Herîdî, (Mekke: Câmî'atu Ümmi'l-Kurâ, 1402/1982), I/54.

فَدَّبَّحُوها cümlesinde ise tam tersi bir manayı ifade etmektedir. Bu nazmı ezberle! Bunu bilmek çok zor olmasa gerek.⁶⁴

Bu dilciler birçok âyet ve şiirle de istişhâd etmişlerdir. Örneğin فَدَّبَّحُوها “Nihayet o sığırı kestiler. Neredeyse bunu yapmayacaklardı.”⁶⁵ âyetinde olduğu gibi كاد olumsuz olmasına rağmen olumluluk anlamını ifade etmiştir. Nitekim İsrail Oğullarının sığırı kestiği فَدَّبَّحُوها dan hemen öncesinde bulunan كَادُوا cümlesinden de anlaşılmaktadır. وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا “Şüphesiz inkâr edenler Zikr’i (Kur’an’ı) duydukları zaman neredeyse seni gözleriyle devirecekler.” âyetinde ise يَكَادُ fiili olumlu olmakla birlikte olumsuz anlamındadır. Zira inkâr edenlerin Peygamberi gözleriyle devirmedikleri herkesçe malumdur.

كاد fiilinin olumlu ve olumsuz olması durumları hakkında ileri sürülen diğer bir görüşe göre ise söz konusu fiilin başında nefiy edat bulunsun veya bulunmasın her iki durumda da haberi olan muzari fiil olumsuz olmaktadır. Ancak başında nefiy edatı olunca haberin olumsuzluğu daha vurgulu olmaktadır. Dolayısıyla كَادَ زيدٌ فعلٌ dendiğinde bundan Zeyd’in bir fiili işlemek üzere olduğu ancak bu fiili işlemediği anlaşılmaktadır. كاد olumsuz olarak kullanılıp كَادَ زيدٌ فعلٌ denildiğinde ise, haberin ifade ettiği olumsuzluk anlamı daha da pekiştirilmiş olmaktadır. Çünkü bir fiilin gerçekleşmeye doğru bile yaklaşmadığını ifade etmek onu doğrudan olumsuzlaştırmaktan daha güçlü bir olumsuzluk anlamı vermektedir. Bu görüşe göre كَادَ زيدٌ فعلٌ cümlesinin olumsuzluğu كَادَ زيدٌ فعلٌ şeklinde cümledeki olumsuzluktan da daha vurguludur. Zira birinci cümle, kalkmak bir tarafa kalkmaya hiç yaklaşmadığını ifade etmektedir.⁶⁶ Ancak فَدَّبَّحُوها وَمَا كَادُوا فَدَّبَّحُوها âyeti kerimesi bu görüşü reddetmektedir. Zira كاد olumsuz olmakla birlikte cümle olumlu bir anlam içermektedir. Nitekim sığırın kesimi gerçekleşmiştir. Fakat bu görüşü savunanlara göre âyetteki olumluluk anlamı وَمَا كَادُوا ifadesinden değil, فَدَّبَّحُوها cümlesinden anlaşılmaktadır. Onlara göre âyetteki olumluluk ve olumsuzluk farklı iki zamana ait bir durumdur. Dolayısıyla âyetin takdiri, وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ فِي وَقْتٍ آخَرَ “onu bir zamanda kestiler. Hâlbuki başka bir zamanda kesmeye yakın bile değillerdi” şeklindedir.⁶⁷ Nitekim Arap dilinde وَصَلْتُ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتُ أَصِلُ “Daha önce ulaşmaya yakın bile değilken sonunda sana ulaştım.” ve سَلَفْتُ وَمَا كُنْتُ أَسْلَمُ

⁶⁴ Ebu’l-Fazl Celâlüddin Abdurrahmân b. Ebî Bekr es-Suyûtî, *et-Tirâz fi’l-elğâz*, (Kahire: el-Mektebetu’l-Ezheriyye li’t-Turâs, 1422/2003), 45.

⁶⁵ el-Bakara, 2/71.

⁶⁶ Semîn el-Halebî, *ed-Durru’l-masûn*, I/176; İbn Kayyim, *İctimâ’u’l-cüyûş’l-islâmîyye*, II/60.

⁶⁷ Semîn el-Halebî, *ed-Durru’l-masûn*, I/177.

“Daha önce selamete yakın bile değilken şu an selametteyim” şeklinde ifadelere rastlanmaktadır.⁶⁸

Diğer bir grup dilciye göre ise كاد fiili mâzi kipindeyken olumlu olarak kullanıldığında olumsuzluk, olumsuz olarak kullanıldığında ise olumluluk anlamını ifade etmektedirler.⁶⁹ Ancak söz konusu fiil muzâri kalıbında kullanıldığında diğer fiiller gibi olumlu iken olumluluk, olumsuz iken olumsuzluk anlamını vermektedir. Buna delil olarak da فَذَّبْخُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ “Nihayet o sığırı kestiler. Neredeyse bunu yapmayacaklardı.”⁷⁰ ve لَمْ يَكُنْ يَرَاهَا “elini çıkarsa onu asla göremeyecektir.”⁷¹ Âyetleri delil gösterilmiştir.⁷²

Dilcilerin cumhuruna göre olumluluk ve olumsuzluk anlamını ifade etme bakımından كاد fiili Arap dilindeki diğer fiiller gibidir. Dolayısıyla كاد fiili olumlu olduğunda قَرَّبْ anlamında olup olumludur. Olumsuz olduğunda ise, لَمْ يَقْرَبْ anlamındadır.⁷³ Nitekim Semîn el-Halebî, bu görüşü şu sözlerle savunmuştur: (كاد fiilinin olumsuz kullanımında haberinin olumlu; olumlu kullanıldığında haberinin olumsuz anlam verdiği şeklindeki görüş sahih değildir.) Bu görüşte olanları aldatan şey şu ayeti yanlış yorumlamalarından kaynaklanmaktadır: فَذَّبْخُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ “Nihayet o sığırı kestiler. Neredeyse bunu yapmayacaklardı.”⁷⁴ Onlar bu ayet için şöyle diyorlar: كاد fiili burada olumsuz kullanılmıştır ancak, haberinin ifade ettiği anlam olumludur. Çünkü Yüce Allah’ın فَذَّبْخُوهَا sözünün işaret ettiği gibi, onlar sığırı kesme eylemini gerçekleştirmişlerdir. Delil getirdikleri bu ayette aslında onların görüşüne bir delil olmadığı iki madde ile belirtilebilir:

1- Ayet eylemin yapılış zamanlarının farklı olmasına hamledilebilir. Yani; kesme eyleminin yapıldığı zamanda bu eylem gerçekleşti; başka bir zaman diliminde ise neredeyse onu kesmeyeceklerdi.

2- Onların şiddetli inatlarından ve sığırı kesme eyleminde zorlandıklarından dolayı fiil olumsuz getirilmiş olabilir.⁷⁵

Doğru olan görüş cumhurun görüşüdür. Nitekim kaynaklarda ‘Anbese’nin (ö. 107/725) şöyle dediği rivayet edilmektedir: “Şair Zürrümme

⁶⁸ İbn Kayyim, *İctimâ’u’l-cüyûşi’l-islâmiyye*, II/61.

⁶⁹ İbnü’l-Hâcib Ebü Amr Cemâlüddîn Os mân b. Ömer b. Ebî Bekr b. Yûnus, *el-İzâh fi şerhi’l-Mufaşşal*, thk. Mûsâ Binây el-Alîlî, (Bağdad: Vezâretü’l-Evkâf, 1402/1982), II/93-94.

⁷⁰ el-Bakara, 2/71.

⁷¹ en-Nûr, 24/40.

⁷² İbn Kayyim, *İctimâ’u’l-cüyûşi’l-islâmiyye*, II/61.

⁷³ İbn Mâlik et-Tâi, *Şerhu’l-Kâfiyeti’ş-Şâfiye*, I/467.

⁷⁴ el-Bakara, 2/71.

⁷⁵ Semîn el-Halebî, *ed-Durru’l-masûn*, I/177.

(ö. 117/735) Kûfe'ye gelince Künâse panayırında şiir inşâd etmeye başladı.⁷⁶ İnşâd ettiği kasidenin içinde, *إِذَا غَيَّرَ النَّأْيُ الْمُحِبِّينَ لَمْ يَكُنْ ... رَسِيْسُ الْهَوَى مِنْ حُبِّ مَيَّةَ يَبْرُحُ* “sevgililer birbirinden uzaklaşınca aralarındaki sevgi bulanıklaşırken, (kalbimdeki) Meyyete'nin sevgisinin kalıntıları gitmeye doğru bile yaklaşmıyor” şeklinde bir beyit geçince İbn Şübrüme (ö. 144/761), senin bu sözünden “onun (Meyyete'nin) sevgisinin de bittiğini anlaşılmaktadır” şeklinde bir itirazda bulundu. Bunun üzerine Zürrumme uzun süre düşünmeye başladı ve yukarıdaki beytini, *إِذَا غَيْرَ النَّأْيِ الْمُحِبِّينَ لَمْ أَجِدْ رَسِيْسَ الْهَوَى* biçiminde değiştirdi. Zürrumme oradan ayrılıp eve dönünce babasına bu olayı anlattı. O, Babasının şöyle dediğini aktarmaktadır: *أَخْطَأَ ابْنَ شَبْرَمَةَ حِينَ أَنْكَرَ عَلَى ذِي الرِّمَةِ مَا أَنْكَرَ، وَأَخْطَأَ ذُو الرِّمَةِ حِينَ غَيَّرَ شِعْرَهُ لِقَوْلِ ابْنِ شَبْرَمَةَ، إِنَّمَا هَذَا كَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى: «ظَلَمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أُخْرِجَ يَدُهُ لَمْ يَكِدْ يَرَاهَا» وَإِنَّمَا هُوَ لَمْ يَرَاهَا وَلَمْ يَكِدْ يَرَاهَا* “İbn Şübrüme Zürrumme'ye yaptığı itirazında yanlış olduğu gibi, Zürrumme'nin de İbn Şübrüme'nin itirazından dolayı şiirini değiştirmekle hata yapmıştır. Zira onun şiiri şu âyet gibidir: *ظَلَمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أُخْرِجَ يَدُهُ لَمْ يَكِدْ يَرَاهَا* “Birbiri üzerinde karanlıklar! elini çıkarsa onu asla göremeyecek.”⁷⁷ Nitekim bu âyetten, “elini görmeyeceğini, onu görmeye bile yaklaşmayacağını” anlamı anlaşılmaktadır.”⁷⁸ Yine Semîn el-Halebî'nin aktardığına göre Zürrumme sözünü değiştirdiği için cumhur tarafından eleştirilmiş ve şöyle denmiştir: *هُوَ: «أَبْلَغُ وَأَحْسَنُ مِمَّا غَيَّرَهُ إِلَيْهِ* “Eski söylediği yeni söylediğinden daha güzel ve daha belîğ idi.”⁷⁹

Sonuç

Kâde mukârabe adı verilen fiillerden olup Kur'ân, hadis ve diğer Arapça metinlerde sıkça kullanılan bir fiildir. Söz konusu fiil mâzî ve muzâri kalıbıyla Kur'ân-ı Kerimin yirmi dört âyetinde yer almaktadır. Sözlükte “menetti ve çaba harcayarak bir şeyin ardına düştü” şeklinde iki anlama gelmektedir. Mukârabe fiili olarak *كاد*, “bir işin meydana gelmesinin yaklaştığını ancak meydana gelmediğini” ifade etmektedir. Ancak bazen *كاد* ve türevleri ile *أَزَادَ* ve türevleri anlam itibarıyla birbirlerinin yerine kullanılabilirlerdir.

⁷⁶ Kûfe'nin güneybatısında yer alan ve Basrâdaki Mirbed panayırı gibi köle ve hayvanların alınıp satıldığı büyük bir pazarın adıdır.

⁷⁷ en-Nür, 24/40.

⁷⁸ Şerif el-Murtazâ, *Guraru'l-fevâid ve dureru'l-kalâid*, 1/332-333; Abdülkâdir b. Ömer b. Bâyezîd el-Bağdâdî, *Hizânetü'l-edebe* thk. Abdüsselâm Muhammed Hârûn, (Kahire: Mektebetü'l-Hâncî, 1418/1997), X/312.

⁷⁹ Semîn el-Halebî, *ed-Durru'l-masûn*, 1/176.

Arapçada كاد fiilinin muzârisi يَكُوْدُ , يَكِيْدُ ve يَكَادُ olmak üzere üç şekilde gelmektedir. كاد'ın muzârisi يَكُوْدُ veya يَكِيْدُ kalıbında geldiğinde كاد fiilindeki elifin aslı hususunda herhangi bir ihtilaf söz konusu değildir. Zira birinci durumda onun aslı vâv, ikinci durumda ise yâ'dır ve her iki durumda da كاد mukârebe fiillerinden sayılmamaktadır. Muzarisi يَكَادُ olan كاد ise mukârebe fiillerinden olup 'aynu'l-fiilindeki elifin aslı hakkında ihtilaf edilmiştir; bazı dilcilere göre onun aslı vâv, bazılarına göre ise yâ'dır.

Mukârebe fiili olan كاد, tam değil yarı mutasarrıf bir fiildir. Zira Araplar, bu fiilin sadece mâzi, muzâri ve çok yaygın olmasa da bazen ism-i fâil ve masdarını kullanmaktadırlar.

İsim cümlesinin başına gelen كاد fiili, mübtedayı olduğu gibi merfu bırakırken haberi nasbederek kendine haber yapmaktadır. Ancak haberi genellikle başında أَنْ edatı bulunmayan muzâri fiilden oluşan bir fiil cümlesi olmaktadır. Ayrıca كاد'ın haberinde ismine dönen müstetir bir zamirin bulunması zorunludur.

كاد'ın haberinin kendisinden önce gelmesinin caiz olmadığı hususunda dilciler görüş birliğine varmışlardır. كاد'ın haberinin başında أَنْ edatı bulunmadığında haberinin kendisiyle ismi arasına girmesinin (te vessüt) caiz olduğu hususunda herhangi bir görüş ayrılığı söz konusu değildir. Haberinin başında أَنْ edatı bulunuyorsa haber, كاد ile ismi arasında girip girmeyeceği hususunda ise dilciler ihtilaf etmişlerdir.

Arap dilinde كاد'ın haberinin hazfedilmesi az görülmekle birlikte caizdir. Ancak bu durumda cümlede hazfedilen haberi gösteren bir karinenin bulunması gerekmektedir. Ayrıca az olmakla birlikte söz konusu fiilin kendisi de bazen hazfedilmektedir. Ahfeş, İbn el-Enbârî ve diğer bir kısım dilciye göre كاد fiili bazen farklı amaçlarla cümlede zâid olarak gelebilmektedir.

كاد'ın olumlu ve olumsuz olması durumlarında hangi anlamı ifade ettiği hususunda dilciler ihtilaf etmişlerdir. İbn Cinnî, Ebu'l-Bekâ' ve İbn 'Atıyye gibi dilcilere göre كاد ve türevleri olumlu olarak kullanıldıklarında olumsuzluk, olumsuz olarak kullanıldıklarında ise olumluluk anlamını ifade etmektedir. Diğer bir görüşe göre söz konusu fiilin başında nefiy edat bulunsun veya bulunmasın her iki durumda da haberi olan muzari fiil olumsuz olmaktadır. Başka bir grup dilciye göre ise كاد fiili mâzi kipindeyken olumlu olarak kullanıldığında olumsuzluk, olumsuz olarak kullanıldığında ise olumluluk anlamını ifade etmektedirler. Ancak söz

konusu fiil muzâri kalıbında kullanıldığında diğer fiiller gibi olumlu iken olumluluk, olumsuz iken olumsuzluk anlamını vermektedir. Cumhura göre ise olumluluk ve olumsuzluk anlamını ifade etme bakımından كاد fiili Arap dilindeki diğer fiiller gibidir. Dolayısıyla كاد fiili olumlu olduğunda قَرَبْ anlamında olup olumludur. Olumsuz olduğunda ise, لَمْ يَقْرُبْ anlamındadır. Kanaatimizce isabetli olan görüş budur.

Kaynakça

- Ahfeş el-Evsat, Ebu'l-Hasen Sa'îd b. Mes'ade. *Me'âni'l-Kur'ân*. thk. Hüdâ Mahmud Karâ'a. Kahire: Mektebetü'l-Hâncî, 1411/1990.
- Arslan, Mehmet Nafi. *es-Semin el-Halebî'nin ed-Durru'l-Masûn Adlı Eserinde Merfû'ât İle İlgili Tartışmalar*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2016.
- Bağdâdî, Abdülkâdir b. Ömer b. Bâyezîd. *Hizânetü'l-Edeb*. thk. Abdüsselâm Muhammed Hârûn. Kahire: Mektebetü'l-Hâncî, 1418/1997.
- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî. *Şu'abu'l-îmân*. thk. Abdülalî Abdülhamîd Hâmid-Muhtâr Ahmed en-Nedvî. Riyad: Mektebetü'r-Ruşd, 1423/2003).
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail. *el-Câmi'u's-sahîh*. thk. Muhammed b. Zühêyr b. Nâsır en-Nâsır. y.y.: Dâru Tavki'n-Necât, 1422/2001.
- Ebû Hayyân, Muhammed b. Yûsuf b. 'Alî b. Yûsuf b. Hayyân el-Endelüsî. *el-Bahru'l-Muhît*. thk. Sıdkı Muhammed Cemîl. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1420.
- Endelüsî, Ebû Hayyân Muhammed b. Yûsuf b. Alî b. Yûsuf b. Hayyân. *İrtişâfü'd-Darab min Lisâni'l-'Arab*. thk. Racep Osman Muhammed. Kahire: Mektebetü'l-Hâncî, 1418/1998.
- Ensârî, İbn Manzûr Ebu'l-Fadl Cemâluddîn Muhammed b. Mukerrem b. Alî b. Ahmed. *Lisânu'l-'Arab*. Beyrut: Dâru Sâdir, 1414.
- Ferrâ,'Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Ziyâd. *Me'âni'l-Kur'ân*. thk. Ahmed Yusuf en-Necâtî. Kahire: Dâru'l-Misriyye li't-Te'lif ve't-Terceme, tsz.
- Fîrûzâbâdî, Ebu't-Tâhir Mecduddîn Muhammed b. Ya'kûb b. Muhammed. *el-Kâmûsu'l-Muhît*. thk. Mektebu't-Taşkiki't-Turâsî fî Müessesetü'r-Risâle. Beyrut: Müessesetu'r-Risâle, 1426/2005.
- Gursî, Muhammed Sâlih b. Ahmemed. *et-Takikâtü'l-Vefiyye bimâ fi'l-Behceti'l-Mardiyye mine'n-Nikâti ve'r-Rümûzi'l-Hafîyye*. Kahire: Dârü's-Selâm, 1421/2000.
- Hemedânî, Ebu'l-Hüseyn Ahmed b. Fâris b. Zekeriyâ b. Muhammed. *Mu'cemu Mekâyisi'l-Luga*. thk. Abdüsselâm Muhammed Hârûn. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1399/1979.

- Hudarî, Muhammed b. Mustafâ. *Hâşiyetu'l-Hudarî 'alâ Şerhi İbn 'Akîl*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1424/2003.
- Hüveymil, Dâvûd b. Süleymân. *el-Mesâilu'n-Nahviyye fi Kitabi't-Tavdîh li Şerhi'l-Câmi's-Sahîh*. Burayde: Câmi'atü'l-Kasîm, 1438.
- İbn 'Atıyye, Ebû Muhammed 'Abdülhakk b. Gâlib b. 'Abdirrahmân el-Endelüsî. *el-Muharreru'l-Vecîz fi Tefsîri'l-Kitâbi'l-'Azîz*. thk. 'Abdüsselâm 'Abduşşâfi Muhammed. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1422.
- İbn Akîl, Ebû Muhammed Bahâüddîn Abdullah b. Abdirrahmân b. Abdillâh el-Hemedânî. *Şerhu İbn 'Akîl 'alâ Elfiyyeti İbn Mâlik*. thk. Muhammed Muhyiddin Abdülhamîd. Kahire: Dârü't-Türâs, 1400/1980.
- İbn Kayyim el-Cevziyye, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ebî Bekr b. Eyyûb el-Hanbelî. *İctimâ'u'l-Cüyûşi'l-İslâmiyye*. Riyad: Matâbi'u'l-Farazdak et-Ticâriyye, 1408/1988.
- İbn Mâlik, Ebû 'Abdillâh Cemâlüddîn Muhammed b. 'Abdillâh et-Tâî. *el-Elfiyye*. Beyrut: el-Mektebetü'ş-Ş'abiyye, tsz.
- _____. *Şerhu Teshîli'l-Fevâid*. thk. 'Abdurrahmân es-Seyyid, Muhammed Bedevî el-Mahtûm. y.y.: Daru Hacer, 1990.
- _____. *Şerhu Teshîli'l-Fevâid*. thk. 'Abdurrahman es-Seyyid - Muhammed el-Mahtûn. Kahire: Dâru Hecer, 1410/1990.
- _____. *Şerhu'l-Kâfiyyeti'ş-Şâfiyye*. thk. Abdülmün'im Ahmed Herîdî. Mekke: Câmi'atu Ümmi'l-Kurâ, 1402/1982.
- İbn Yaîş, Ebu'l-Bekâ Muvaffakuddîn Yaîş b. Alî el-Halebî. *Şerhu'l-Mufassal*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2001.
- İbnü'l-Hâcib, Ebû Amr Cemâlüddîn Osmân b. Ömer b. Ebî Bekr b. Yûnus. *el-Îzâh fi Şerhi'l-Mufaşşal*. thk. Mûsâ Binây el-Alîfî. Bağdad: Vezâretü'l-Evkâf, 1402/1982.
- İbnü'n-Nâzım, Ebû Abdillâh Bedrüddîn Muhammed b. Muhammed b. Abdillâh b. Mâlik. *Şerhu İbni'n-Nâzım 'alâ Elfiyyeti'bni Mâlik*. thk. Muhammed Bâsil 'Uyûnussûd. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1420/2000.
- Kastallânî, Ebu'l-'Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed b. Ebî Bekr. *İrşâdüs-Sârî li Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*. Mısır: el-Matba'atü'l-Emîriyye, 1323.
- Kurtubî, Ebû 'Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr b. Ferh. *el-Câmi' li-Ahkâmi'l-Kur'ân*. thk. Ahmed el-Berdûnî ve İbrahim Atfiş. Kahire: Daru'l-Kutubi'l-Misriyye, 1384/1964.
- Mekkûdî, Ebû Zeyd Abdurrahmân b. Alî b. Sâlih. *Şerhu Elfiyyeti İbn Mâlik*. thk. Abdülhamid Hindâvî. Beyrut: el-Mektebetü'l-'Asriyye, 1425/2005.
- Müslim, Ebu'l-Hüseyn b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî. *el-Câmi'u'ş-şahîh*, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsî'l-Arabî, tsz.

- Neccâr, Muhammed 'Abdülazîz, *Diyyâu's-Sâlik ilâ Evdahi'l-Mesâlik*. y.y.: Müessesetü'r-Risâle, 1422/2002.
- Nesâî, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb b. Ali. *es-Sunen*. thk. Abdülfettâh Ebû Gudde. Halep: Mektebetu'l-Matbûâtî'l-İslâmiyye, 1406/1986.
- Nisâbü'rî, Ebu'l-Hasen 'Alî b. Ahmed b. Muhammed el-Vâhidî. *el-Basît fî Tefsîri'l-Kur'ân*. nşr. 'İmâdetu'l-Bahsi'l-İlmî. Riyad: Câmî'atu'l-İmâm Muhammed b. Suûd el-İslâmiyye, 1430.
- Nisâbü'rî, Ebu'l-Kâsım Mahmûd b. Ebi'l-Hasen b. el-Hüseyn el-Gaznevî. *Bâhiru'l-Bürhân fî me'âni müşkili'l-Kur'ân*. thk Su'âd binti Sâli b. Said Bâbıkî. Mekke: Câmî'atu Ümmi'l-Kurâ, 1419/1998.
- Sabbân, Ebu'l-İrfân Muhammed b. Ali el-Misrî. *Hâşiyetü's-Sabbân 'alâ Şerhi'l-Üşmûnî*. Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1417/1997.
- San'ânî, Ebû İbrâhîm İzzüddîn Muhammed b. el-İmâm el-Mütevekkil-'Alellâh İsmâil. *et-Tenvîr Şerhu Câmî'i's-Sagîr*. thk. Muhammed İshâk Muhammed İbrâhîm. Riyad: Mektebetü Dâri's-Selâm, 1432/2011.
- Semîn el-Halebî, Ebu'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Yûsuf. *ed-Durru'l-Masûn fî 'ulûmi'l-kitâbi'l-meknûn*. thk. Ahmed Muhammed el-Harrât. Dîmaşk: Dâru'l-Kalem, 2011.
- Suyûtî, Ebu'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr. *et-Tırâz fî'l-elğâz*. Kahire: el-Mektebetu'l-Ezheriyye li't-Turâs, 1422/2003.
- _____. *Hem'u'l-hevâmi' fî Şerhi Cem'i'l-Cevâmi'*. thk. Abdülhamîd Hindâvî. Mısır: el-Mektebetu't-Tavfikiyye, tsz.
- Süneykî, Ebû Yahyâ Zeynüddîn Zekerîyyâ b. Muhammed b. Ahmed el-Ensârî. *Tuhfetü'l-bârî 'alâ Sahîhi'l-Buhârî*. thk. Süleymân b. Derî el-Âzimî. Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1426/2005.
- Şâtübî, Ebû İshâk İbrâhîm b. Mûsâ b. Muhammed. *el-Makâsüdü's-şâfiyye fî şerhi'l-Hulâsati'l-Kâfiyye*. thk. Muhammed İbrâhîm el-Bennâ. Mekke: İhyâü't-Türâsi'l-İslâmî, 1428/2007.
- Şerîf el-Murtazâ, Ebu'l-Kâsım LAlî b. el-Hüseyn b. Mûsâ b. Muhammed el-Alevî. *Guraru'l-fevâid ve dureru'l-kalâid (Emâli'l-Murtazâ)*. thk. Muhammed Ebu'l-Fazl İbrâhîm. Beyrut: Dâru İhyâi'l-Kutubi'l-'Arabiyye, 1373/1954.
- Şurrâb, Muhammed b. Muhammed Hasan. *Şerhu's-Şevâhidi's-Şi'riyye fî ümaâti'l-kutubi'n-nahviyye*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1427/2007.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd. *Câmî'u'l-Beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'ân*. thk. Ahmed Muhammed Şâkir. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1421/2000.
- Tehânevî, Muhammed A'lâ b. 'Alî b. Muhammed Hâmid el-Fârûkî. *Keşşâfü ıstîlâhâti'l-fünûn ve'l-ulûm*. thk. 'Alî Dahrûc. Beyrut: Mektebetu Nâşîrûn, 1996.

- Tekin, Mahmut. *Molla Halîl es-Si'irdî ve el-Kâmûsu's-Sânî fi'n-Nahw ve's-Sarf ve'l-Me'ânî Adlı Eseri*. Ankara: İlahiyat Yayınları, 2020.
- Ukberî, Ebu'l-Bekâ' Muhibbüddîn Abdullâh b. el-Hüseyn b. Abdillâh. *el-Lubâb fi 'ileli'l-binâi ve'l-i'râb*, thk. 'Abulilâh en-Nebhân. Dimaşk: Dâru'l-Fikr, 1416/1995.
- Üşmûnî, Ebu'l-Hasen Nûruddîn Alî b. Muhammed b. Îsâ b. Yûsuf. *Şerhu'l-Üşmûnî li-Elfıyeti İbn Mâlik*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1419/1998.
- Yeşil, Selman. "Arap Dilinde İ'lâl Kuralları ve Uygulamalı Örnekleri". Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 10/22 (Haziran/2019), 272-285.
- Zemahşerî, Ebu'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed. *el-Keşşâf 'an hakâiki ğavâmidî't-tenzîl ve 'uyûni'l-ekâvîl fi vucûhi't-te'vîl*. Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, 1407.

On Function And Meaning Of the Verb Kaada (كاد) In Arabic Language

Citation/©: Taş, Mahsum, On Function And Meaning Of the Verb Kaada (كاد) In Arabic Language, Artuklu Akademi, 2021/8 (1), 131-156.

Extended Abstract

Verbs in Arabic language are accepted as one of the three parts of a noun. Verbs form a sentence generally together with a subject and an object. However, some verbs are known to get a noun and predicate instead of a subject and an object. The most famous verbs which form a sentence by taking noun and predicate are defined as muqaraba verbs with defective/kaana and its sisters and likewise.

Verbs which are briefly named as “muqaraba” verbs in grammar works are separated into three groups which are “approximate/muqaraba verbs”, “hope/promising verbs” and “starting/startup verbs”. كاد, أوشك, كاد, كاد, كاد verbs of aforementioned verbs are verbs which state approximate meaning in time-wise meaning. They denote the meaning of “something is about to happen” to sentence. Verb which is commonly used among approximate verbs is verb كاد. كاد which has two meanings as “it foreclosed and pursued of something by making effort” in dictionary covers another meaning :“ something is about to happen but it has not occurred yet” as a muqaraba verb. However, كاد and its derivatives with كاد and its derivatives are used in the same meaning. Verb كاد is often used in Quran, hadith and other Arabic texts. Aforementioned verb in Arabic language consists of first, second and fourth parts. Any discussions are out of questions about that origin of alif on ayn al-fil (second letter of the verb) is letter waw when it comes from first part, but its origin is letter ya when it comes from the second part. However, linguists has disputed about the origin of alif on the verb كاد when it comes from the fourth pattern in form of كاد. According to some linguists, origin of this alif is letter waw but according to the others, it is letter ya. كاد as a muqaraba verb is classified as semi-possessor verb but not an absolute one. Because Arabic people use this verb's past, present and sometimes infinitive forms even if it is not very common. According to a group of grammarians, Arabic people used the present participle of كاد in the form of كاد. However, verb كاد has neither infinitive nor present participle as per the general knowledge. So aforementioned verb was used only with past and present modes on all of literary Arabic texts especially within the Quran.

Verb كاد like all muqaraba verbs also changes subject and predicate in aspect of both noun and i'rab (the system of nominal, adjectival, or verbal suffixes of classical Arabic) by coming to the beginning of noun clause. Subject of a noun clause is appointed as its elevation and predicate is appointed as its predicate. Therefore, muqaraba verbs are similar to كاد and its derivatives in terms of action. Main difference between these two verb groups is that predicates of muqaraba verbs have to be a verb clause which always consists of a present verb while predicates of كاد and its derivatives can come in form of single, noun clause, verb clause and clause-like as a predicate of the subject. It is compulsory

that a null pronoun turning into a noun is available on predicate of *كاد*. Therefore, subjects of present verbs which are predicate of *كاد* don't come as a clear (apparent) noun. Linguists agreed that it is impermissible that predicate of *كاد* comes prior to it. According to the mainstream linguists, it is permissible that predicate of *كاد* goes between (interposition) itself and the noun when preposition *أَنَّ* is not available at the beginning of *كاد*'s predicate. On condition that preposition *أَنَّ* is available at the beginning of *كاد*'s predicate, linguists puts their disagreement forward as its predicate goes between itself and noun (interposition). It is found insufficient but permissible in Arabic language that the predicate of *كاد* is ruled out. However, there should be an indication which shows a predicate that is ruled out in the sentence in such a situation. Also, it is essential that the verb *كاد* is mentioned in a sentence as for all the verbs which act. However, this essential situation is sometimes given up, and verb *كاد* is ruled out. According to Ahfesh (d. 215:830), Ibn al-Anbarih (d. 328/940) and some other linguists, verb *كاد* sometimes comes unnecessarily in a sentence with different purposes.

Linguists split up under four groups about the exact meaning *كاد* denotes in affirmative and negative patterns. According to some linguists, *كاد* and its derivatives have negation meaning when they are used as positive but they have affirmation meaning when they are used as negative. According to the other arguments related to the topic, present verb which has predicate in each of two situations is negative regardless of the negative preposition that is available or not at the beginning of *كاد*. However, negation of its predicate is more emphatic when the negative preposition exists at the beginning. According to a group of other linguists, verb *كاد* has negation meaning when it is used as negative on past mode but it has affirmation meaning when it is used as negative. However, aforementioned verb has affirmation meaning while it is positive like the other verbs when it is used in present pattern but it has negation meaning while it is negative. According to the mainstream linguists, verb *كاد* is like other verbs in Arabic language in terms of having affirmation and negation meaning.